

А. Р. Яцюк
студ. IV курсу, спеціальність «Право»,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Науковий керівник: ст. викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О. В. Нарожна

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Допит — це слідча дія, спрямована на отримання та перевірку інформації стосовно обставин, які мають значення для встановлення істини. Допит є однією із найскладніших слідчих дій. Порядок проведення допиту регулюється як в кримінально-процесуальному аспекті, так і в криміналістичному. Це досить часто породжує певні суперечності під час проведення вказаної слідчо розшукової дії. Допиту підлягають різні категорії осіб. Особливі складнощі виникають при проведенні допиту неповнолітніх. Адже в силу своїх вікових, психологічних особливостей ця категорія потребує особливої тактичної підготовки для проведення допиту.

Питання проблеми допиту неповнолітніх досліджували такі науковці, як Л. М. Карнеєва, М. М. Коченов, О. О. Степанов, В. Ю. Шепітько та інші.

В Кримінальному процесуальному кодексі України допиту неповнолітніх присвячені ст. 226, 227, а також Глава 38 «Кримінальне провадження щодо неповнолітніх».

В науці поділяють осіб, які не досягли вісімнадцяти років, на такі вікові групи:

- 1) дитячий вік (до року);
- 2) раннє дитинство (від 1 до 3 років);
- 3) дошкільний вік (від 3 до 7 років);
- 4) молодший шкільний вік (від 7 до 12 років);
- 5) підлітковий вік (від 12 до 15 років);
- 6) старший шкільний вік (від 15 до 18 років) [1, с. 334]

В криміналістиці тактика проведення допиту включає наступні етапи: підготовчий (його завданням є організаційно-технічне забезпечення допиту та визначення тактики наступних етапів

допиту), робочий (формування психологічного контакту) і заключний (вільна розповідь, тобто виклад допитуваної особи всього того, що їй відомо) [2].

Щодо неповнолітніх слідчий під час підготовки та проведення допиту повинен враховувати їх вік та психологічні особливості.

Тактика допиту неповнолітніх значною мірою обумовлена особливостями їх психіки (підвищеним навіюванням, схильністю до фантазування, високою емоційністю, нестійкістю поведінки), незначним життєвим досвідом, що нерідко приводить до неправильної оцінки ними розслідуваної події в цілому або окремих її елементів [2].

Професор Н. Ш. Сафін визначає, що формування показань неповнолітніх є психологічним процесом, що характеризується повним і точним (або неповним і неточним — в залежності від конкретних об'єктивних та суб'єктивних обставин) сприйняття конкретних подій і обставин за допомогою органів чуття і свідомості, запам'ятовування сприйнятого, переробкою і утриманням його в пам'яті, згадуванні (чи впізнанні) і правильним відтворенням в ході допиту повних і достовірних даних про подію та обставини [3].

Слідчий, який проводить допит неповнолітніх, повинен володіти низкою психологічних прийомів, тобто він повинен розуміти дитячу психіку та вміти знайти підхід до кожного індивідуально, що дає змогу стверджувати про необхідність наявності в нього відповідної підготовки. Також важливим моментом є тісна співпраця слідчого з психологом. Слідчий повинен застосовувати лише правомірні методи психологічного впливу, до таких належать: метод переконання (повідомлення допитуваному відомостей з метою впливу на його емоції, інтелект), метод викриття (передача допитуваному інформації з метою отримання більш повних відомостей), метод правомірного навіювання (шляхом вимоги, пропозиції, поради, прохання), метод емоційного експерименту (використання психологічного стану допитуваного), метод прикладу (особистий приклад або повідомлення про позитивні якості інших осіб) [1, с. 336].

Особливу увагу варто приділити аудіо та відео фіксації допиту. Оскільки в Кримінальному процесуальному кодексі норма, яка передбачає обов'язковість аудіо та відео фіксації допиту саме неповнолітніх, відсутня. На нашу думку, обов'язковість такої фікса-

ції є досить важливою, оскільки це буде прямим доказом, того, що слідчий під час проведення допиту керувався лише дозволеними психологічними прийомами та не здійснював інший заборонений законом вплив на неповнолітнього.

Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає залучення до проведення допиту неповнолітньої особи її законного представника, педагога або психолога, а за необхідності — лікаря [4, ст. 226].

Ми вважаємо залучення психолога до проведення допиту неповнолітнього повинно бути обов'язковим, оскільки психолог має певну освіту, що дозволить належним чином вплинути на неповнолітнього для дачі ним достовірних показань.

Роблячи висновки ми хочемо звернути особливу увагу на необхідності обов'язкової аудіо та відео фіксації, що стане гарантом та прямим доказом, того, що слідчий не застосовував заборонених методів психологічного впливу на неповнолітню особу під час проведення допиту. Також в Кримінальному процесуальному кодексі варто закріпити норму, яка передбачатиме обов'язкову участь саме психолога в проведенні такої слідчої дії. Оскільки участь близьких осіб, педагогів може негативно впливати на хід проведення допиту. Близькі родичі можуть здійснювати психологічний вплив на неповнолітню особу, що буде прямо впливати на хід та результати допиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рогатинська Н. З., Мудрак Р. М. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи. *Право і суспільство*. 2014. №5.2. С. 333-338. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_5.2_74 (дата звернення : 10.03.2020).
2. Борисов Н. Л. О некоторых тактических моментах допроса несовершеннолетнего обвиняемого. *Сибирский юридический вестник*. 2001. №3. URL <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1116791> (дата звернення: 11.03.2020)
3. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія. Харків, 2007. 432 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 11 січн. 2019р. №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 14.03.2020).